

Nr 383.

Av herr Hage, angående åstadkommande av större snabbhet i statsförvaltningens arbete för utredningar m. m.

Vid 1929 års riksdag riktade undertecknad i remissdebatten uppmärksamheten på den omständigheten, att utredningsarbetet och alltså även lagstiftningsarbetet i vårt land sker i ett orimligt sakta tempo även i de fall, då riksdagen begärt en lagstiftning av det ena eller andra slaget eller där riksdagen uttalat sig för utredning av en fråga och därvidlag givetvis utgått ifrån, att det begärda skulle expedieras inom en någorlunda rimlig tid.

Anförandet ifråga var av följande lydelse:

»Jag skall då be att få börja med att berätta en liten historia, som lär vara sann. Det var en gång — det är en del år sedan nu — en tämligen nyvald riksdagsman, som väckte motion om en utredning i en social fråga. Frågan var inte av de största, men den gällde en social skyddslag för de arbetande klasserna, och den där mannen lyckades verkligen få igenom en riksdagsskrivelse i frågan. Så gick det ett år, och så gick det två år, och så gick det tre år, och så gick det fyra och så gick det fem år, men intet hördes av om saken. Det kom inte ens ett yttrande från det verk, som skulle utreda frågan. Då gick mannen upp i det där ämbetsverket och började höra sig för, hur saken låg till, om det inte var något åtgjort i frågan och om inte ämbetsverket snart vore färdigt med ett utlåtande. Han träffade på den tjänsteman, som hade utredningen om hand, och denne gick i sin tur in till byråchefen, som frågade tjänstemannen: 'När var det vi fick den här frågan för att yttra oss i den?' 'Jo, det är fem år sedan', svarade tjänstemannen. 'Vad bråkar riksdagsmannen då för', sade byråchefen, 'inte äro vi vana att expediera saker så där fort.' Nu vill jag för min del säga, att jag visst inte vill påstå, att utredningstakten och takten vid avgivande av yttranden i de utredande ämbetsverken nu för tiden är sådan som i denna historia. Men jag vill dock säga, att man alltså kan få belägg för att det går fruktansvärt sakta med utredningar och utarbetanden samt framläggande för riksdagen av förslag här i landet.

Jag har i min hand en redogörelse, som jag tycker mycket bra om att läsa och som jag läser vart år, nämligen justitieombudsmannens ämbetsberättelse. I slutet av denna berättelse finnes en förteckning över de ännu ej expedierade riksdagsskrivelser, som riksdagen avlåtitt, och dessas öden. Det är inte mindre än 33 sidor med sådana skrivelser, som J. O. redogör för. Där finnas upptagna en hel rad frågor, om vilka riksdagen begärt utredning och eventuellt lagförslag, men som man ännu icke slutexpedierat. En del av dessa riksdagsskrivelser äro från början av detta århundrade. Jag har många gånger tänkt att en liten smula fästa uppmärksamheten på denna sak. Det kan nämligen,

enligt mitt förmenande, finnas skäl till att peka på det faktiska förhållandet, att det går oerhört sakta med utredningar och med lagstiftning i det här landet.

Jag skall taga några exempel ur den här boken, men skall då icke uppehålla mig vid sådana riksdagsskrivelser, som avlätos så sent som under 1928, dock med ett enda undantag. Vi ha här en skrivelse från i fjol, där riksdagen begärde, att man skulle undersöka möjligheterna att åstadkomma fritt fiske främst för *yrkesfiskare* även på ostkusten efter ungefär samma grunder, som vid 1928 års riksdag beslutades för vissa delar av västkusten. Såvitt jag förstår av J. O:s berättelse, är denna fråga icke ens upptagen till behandling av den nu sittande regeringen. Frågan gäller dock en samhällsklass, som för närvarande kämpar med mycket svåra förhållanden på grund av ändrade konjunkturen och sådant. I det sammanhanget vill jag nämna, att det kunde nog finnas skäl för att mycket hastigt taga upp denna fråga till behandling och vidare utredning.

Jag skall emellertid som sagt icke vidare uppehålla mig vid riksdagsskrivelser, som avgivits år 1928. Däremot skall jag uppehålla mig litet vid en del skrivelser, som avlätits före 1928, men skall icke heller beträffande dessa bli långgrandig. Jag skall heller icke så mycket fästa mig vid en riksdagsfråga, i vilken skrivelse avlätts 1905 och som gällde åtgärder för inskränkning i kungörelsens uppläsande i kyrkorna. Den frågan har nu utretts i 24 år. Man tycker verkligen, att den saken skulle vara ganska enkel att expediera och att det knappast skulle behövas 24 år för att utreda densamma. Jag skall icke heller fästa mig vid, att regeringen alldeles avfört från dagordningen en riksdagsskrivelse av 1919, som gick ut på att förhindra, att kringströvande, okynnes hund gav sig in på betesmarker och fördärvade får, som funnes på dessa. Det kan ju hända, att motionen om okynneshunden också var en okynneshund, och eftersom frågan avskrivits, skall jag icke yttra mig vidare om saken; det var kanske lika bra, att det gick som det gick med den skrivelser.

Däremot skall jag uppehålla mig vid några andra riksdagsskrivelser, som röra *sociala* frågor. — Nu vill jag inom parentes säga, att denna förteckning upptar ungefär 200 riksdagsskrivelser, som ännu icke äro slutexpedierade. — Vad nu angår de sociala frågorna, så möter jag på sid. 343 en skrivelse av den 23 maj 1917 om utredning för genomförandet av en allmän arbetarsemester i vårt land. Det har gått nära 12 år, sedan den skrivelser avlätts, men den är ännu icke slutexpedierad. Jag möter vidare en riksdagsskrivelse, som avlätts 1925, således för snart 4 år sedan, och som gällde åstadkommande av förhöjning av livräntor, som utgå enligt olycksfallsförsäkringslagen. Om detta ärende heter det i berättelsen, att det är 'beroende på Kungl. Maj:ts prövning'. Såvitt jag kan förstå, har det hittills icke gjorts någon som helst utredning i denna sak.

Jag har velat peka på några av dessa saker, därför att man från den nu sittande regeringens sida eller åtminstone från de tidningar, som representera denna regering, har sagt, att det går alldeles för fort med lagstiftningsarbetet här i landet och att det bör göras ett litet uppehåll och inträda en smula lugn i detta arbete. Herr socialministern har ju själv givit uttryck åt den saken, visserligen på ett sympatiskt sätt, då han nämnde, att han tänkte sig, att vissa utredningar i alla fall skulle fullföljas, men också tillade, att nu skulle det dock bli fråga om någon liten *uppdämning* av det där lagstiftningsarbetet.

Jag vill då i det sammanhanget påpeka, att det ju lätt kan hända vid uppdämningar, att människor rent av bli dränkta, ty sådant förekommer verkligen ibland, och för övrigt kan det hända, att en uppdämning från de utgångspunkter, som den nuvarande regeringen fört fram, leder till, att de fattigaste icke

få någon glädje av de fördelar, som uppdämningen skulle föra med sig, under det däremot denna uppdämning antagligen kommer att medföra vissa fördelar för storkapitalet och dess ägare.

Men jag skall efter denna lilla avvikning från ämnet gå vidare i texten och beröra några andra saker, som äro omnämnda i denna bok. Här finnes t. ex. på sid. 348 en riksdagsskrivelse av den 7 maj 1924, som gäller åstadkommande av viss ändring i rösträtten vid vägstämma. Det är alltså i det närmaste 5 år, som man sysslat med den saken. Saken påtalades för övrigt för två år sedan, alltså 1927, och det gjordes då ett uttalande från riksdagen om att den saken nu borde kunna klaras. Jag tror för min del, att det kunde finnas skäl att nu slutligen framföra den frågan till avgörande. Det är ju faktiskt på det sättet, att den rösträtt, som finnes vid vägstämma, är en kvarleva från den gamla graderade röstskalans tid, och då nu denna röstskala försvunnit på en massa områden, som beröras av kommunalförfattningarna, så lär det väl vara riktigt att taga bort den även på detta område.

Men jag skall gå vidare och taga ytterligare några exempel. Jag har då fäst mig vid ett uttalande, som finnes på sid. 351 och 352 i berättelsen, där några riksdagsskrivelser av 1920 och 1923 äro omnämnda. Sälunda talas där om en riksdagsskrivelse av 1920, som jag för övrigt själv var med om att genomföra. Jag väckte nämligen en motion med hemställan om beredande av rätt till pension åt sådana änkor och barn efter statstjänare, som enligt nu gällande bestämmelser ej erhålla pension. Senare — år 1923 — avläts en riksdagsskrivelse angående åstadkommande av förbättrad pension eller nytillskapande av pensionsrätt för en del statstjänstemän, d. v. s. tjänstepension. Om bägge dessa pensionsfrågor gjordes erinringar vid 1928 års riksdag, och bankoutskottet framförde då krav på att dessa frågor skulle fortast möjligt tagas upp till behandling. Men icke förty finna vi nu av årets statsverksproposition, att Kungl. Maj: t förklarar, att dessa två frågor få vila, intill dess vi fått en lönereglering för ifrågavarande statstjänare. En sådan lönereglering kommer, såvitt man kan se, säkerligen att draga tid. Det tar väl alltid två år, innan kommittéförslaget kommer fram, och så blir det då så småningom lönereglering. Först vid påföljande års riksdag — d. v. s. året efter det, då löneregleringen beslutats — kunna vi antagligen övergå till reglerande av tjänstepensionsfrågan, och först sedan vi reglerat tjänstepensionsfrågan, kunna vi — man kan åtminstone befara, att arbetstakten blir denna — övergå till att bestämma om änke- och pupillpensionsfrågan. Nu tröstar oss emellertid vederbörande statsråd med, att det icke är så farligt med de här sakerna, ty en del av dessa befattningshavare hava redan pensionsrätt, och detta är naturligtvis riktigt. Men jag vill också erinra om, att det finnes en hel del tjänstemän och arbetare, för vilka pensionsfrågan icke är löst och som alltså icke alls ha någon pension, exempelvis den stora gruppen vid statens järnvägar, som utgöres av banarbetarna. För min del får jag säga, att jag tycker det vore rimligt, om regeringen, oavsett den blivande löneregleringen, hade försökt sig på att åstadkomma åtminstone en *provisorisk* pensionsanordning för sådana befattningshavare, som icke alls ha någon pension. Det finnes, som sagt, ett stort antal sådana.

Ja, efter detta skall jag endast taga några få exempel på icke slutexpedierade ärenden, vilka beröra åttonde huvudtiteln. Här finnas vissa utredningsskrivelser sedan flera år tillbaka — sedan år 1923 och däromkring — vilka gå ut på att lätta landstingens skattebördor. Detta skulle ske bland annat därigenom, att dövstumsundervisningen övertoges av staten, och vidare därigenom, att de s. k. landstingssmåskoleseminarierna också helt övertoges av staten. Vi finna emel-

lertid, när vi se på dessa frågor, att den nu sittande regeringen förklarar, att dessa saker kunna vi icke taga upp nu. När det gäller den ena av dessa frågor heter det f. ö., att det måste bli en ny utredning, trots att utredning nu har pågått i ungefär sju år.

Jag måste säga, att sådant måste väcka en viss förvåning, och särskilt vill jag, då jag representerar det landsting, som har den högsta landstingsskatten här i landet, framhålla, att vi däruppe bestämt förväntat, att — efter de ständiga påstötningar, som gjorts år från år — dessa frågor skulle lösas. För varje gång, då jag påpekat saken i kammaren, har jag fått en lugnande förklaring från vederbörande statsråd, att den frågan skulle man taga upp och lösa nästa gång. Men för varje gång har den skjutits undan. Och så är det ock med en mängd viktiga spörsmål, som blivit föremål för dessa evighetsutredningar, som aldrig taga slut.

Ja, detta är några saker, som jag ansett mig böra påpeka i detta sammanhang, därför att det är ytterst sällan — såvitt jag kan erinra mig — som man i en remissdebatt har ägnat uppmärksamhet åt denna sida av lagstiftningsarbetet. Utrednings- och lagstiftningsarbeten gå så oerhört sakta framåt även i de fall, då riksdagens båda kamrar ha begärt, att det skulle bli en lagstiftning av den ena eller andra arten.»

Vid genomläsandet av justitieombudsmannens berättelse till innevarande års riksdag kan man göra alldeles precis samma iakttagande som här ovan. Utredningsarbetet »kryper framåt» på ett sätt, som bl. a. åstadkommer, att det lagstiftningsarbete, som skulle syfta till att råda bot på vissa missförhållanden i samhället eller som är betingat av nya tidsförhållanden m. m., aldrig hinner bli färdigt förrän långt efter den tid, då lagstiftningen helst borde träda i kraft.

Det är icke min mening att med några exempel ur justitieombudsmannens berättelse till innevarande års riksdag belysa de förhållanden, som här påtalats. Det må vara tillräckligt, att man kan genom nämnda berättelse konstatera, att flertalet av de här ovan nämnda utredningsfrågorna icke avancerat det allra ringaste fram mot en lösning sedan föregående år.

De förhållanden, som här påtalats, förtjäna, enligt min uppfattning, göras till föremål för övervägande, så att en utredning igångsättes rörande orsakerna därtill, att en sådan försening av lagstiftningsarbetet kunnat konstateras samt rörande de åtgärder, som kunna tillgripas för att åstadkomma ett utredningsarbete med en mera rimlig arbetstakt.

Det må bli en uppgift för en blivande utredning att närmare upptaga till prövning, vilka ändrade arbetsmetoder, som lämpligen böra tillgripas för att uppnå ett resultat i sistnämnda hänseende. Men det skulle icke förvåna, om det genom en sådan utredning framkomme bl. a., att en av orsakerna till det påtalade är det mångsyssleri, som finnes på en del håll, där man har att handlägga dessa frågor.

En annan orsak är kanske, att vederbörande verkschefer och de statsråd, under vilka utredningsarbetet sorterar, ej följa detsamma på sådant sätt, att de alltid ha kännedom om huru långt arbetet fortskridit, sedan det överlämnats till lägre instanser eller till särskilda beredningar. Ett fördröjande av avläm-

nande av yttrande från myndigheter och institutioner torde också ha sin anpart i utredningsarbetets fördröjande. Kanske har också på någon punkt i statsmaskineriet ett alltför långt drivet indragningsarbete verkat i ofördelaktig riktning i detta hänseende.

Detta är, enligt mitt förmenande, några av de punkter, som böra göras till föremål för en undersökning vid bedömande av denna fråga. Men därutöver vore det nog rimligt, om det även finge upptagas till övervägande, om riksdagens kontroll över behandlingen av de begärda utredningarna m. m. icke borde ske på ett mera effektivt sätt än genom redovisningen i justitieombudsmannens berättelse, som i detta avseende är synnerligen summarisk och giver den intresserade riksdagsmannen mycket liten inblick i orsaken till att en riksdagskrivelse helt plötsligt »försvunnit» i departementens labyrinter, d. v. s. avförts från dagordningen, varigenom den av riksdagen begärda utredningen stoppats.

Under hänvisning till vad här anförts hemställes alltså,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida, i vilken mån och på vilket sätt åtgärder kunna vidtagas för att det arbete med utredningar och utarbetande av lagförslag m. m., som äger rum inom statsförvaltningen eller inom tillsatta kommittéer och sakkunnigeberedningar, i största möjliga mån kommer att ske på sådant sätt, att arbetstakten blir mera tillfredsställande, än vad nu är fallet.

Stockholm den 31 januari 1930.

Ernst Hage.
